

יעדי לימוד האמונה "לשמה" בדורנו.

הרב אליעזר חיים שנוולד - ראש ישיבת ההסדר "מאיר הראל" מודיעין. וראש המרכז התורני נחלת ש"י ומכון הראל

עיקר לימוד תורה לשמה בעניינים הרוחניים מתקיים הדבר כפשוטו, כי קרבת ד' ורוממותו הקדושה גלויה בהם והאדם מתרומם על ידם.

[הרב קוק זצ"ל - אורות התורה פרק ב' פסקה ב']

ר"ח טבת מיוחד משאר ראשי החודשים משום שהוא חל במהלך חג החנוכה. בחג החנוכה אנו מציינים את המאבק עם היוונים על קיומה והתפתחותה של האמונה היהודית, ואנו גם מעלים על נס את הנצחון של האמונה היהודית הנצחית על תרבות יוון החולפת.

אחד הבטויים לנצחיותה של האמונה היהודית היא שלא מדובר על תחום שקפא על שמריו, נהפוך הוא, לאורך הדורות מתקיים תהליך עדכני של ברור וליבון סוגיות אמוניות. חלק מהן סוגיות עתיקות יומין אולם יש גם סוגיות אקטואליות מתחדשות שמתלבנות לאור עקרונות הנצח של האמונה היהודית. דבור האחרון חלה התפתחות גדולה בתחום לימוד האמונה. מספר הלומדים שעוסקים בלימוד האמונה בהעמקה הולך וגדל. הולכת וגוברת המודעות לצורך ללבן סוגיות יסוד אמוניות ובצורך לגבש השקפת עולם אמונית מבוססת ומוצקה. בה במידה גם מתחזקת ההבנה שלימוד האמונה הוא מרכיב מרכזי בעבודת ד' ובבנין האישיות התורנית. את ההתפתחות הזו ניתן לזקוף במידה רבה לזכות מפעלו של מרן הרב קוק זצ"ל. הרב זצ"ל נאבק על שילוב לימודי האמונה בתוך תוכנית הלימודים בשיבות. יש להדגיש שעפ"י משנתו של הרב קוק זצ"ל לימודי האמונה נמשלים למבנה זו קומתי. בקומה הראשונה נכללים לימודי האמונה שהם בבחינת אמצעי-לגיבוש השקפת העולם והזהות הדתית, לחיזוק האמונה ויראת שמים מפני ספקות או לחיזוק החוויה האמונית, ויש גם לימוד שנועד להשקיט את הסקרנות האינטלקטואלית וכו'. אולם בקומה השנייה נכללים לימודי האמונה "לשמה" שהם בחינת התכלית בעצמה, כחלק מעבודת ד' שבלב, ובכללם לימוד עניינים פנימיים וברור של מציאות ד' בעולמו. בקומה זו יש ללימוד האמונה כוונה גבוהה יותר: להדבק בקב"ה ולהביא בדרך זו לידיעת שם ד' בעולם ולנחת רוח לקב"ה. כיום נדמה שהצורך בלימודי האמונה שנכללים בקומה הראשונה ברורים דיים. גם יש בהם תמריץ ברור ללומד אשר חש את השפעתו המיידית על התחושות והחוויות האמוניות, ועל המוטיבציה לקיום המצוות, ועל הביטחון העצמי בדרכו האמונית, משום שהוא מספק תשובות לשאלות מציקות - כאלה שהן בבחינת דע מה שתשיב לאפיקורוס או בבחינת דע מה שתשיב לעצמך, לבניך או לתלמידך. אולם מנגד, לימוד מסוג זה גם גורם ללומדים להצטמצם לתחומים מסויימים - ולהזניח תחומים חשובים אחרים בלימודי האמונה. דווקא משום כך עולה הצורך לקידום לימוד האמונה שהוא בבחינת הקומה השנייה - לימוד האמונה לשמה. בספרו "מוסר אביך" ייחד הרב קוק זצ"ל פרק שלם לברור הסוגיה של עבודת ד' ולימוד האמונה "לשמה", מתוך "אהבה לרצון ד' בלבד". שם מבאר את מהות הענין על פי שיטת הרמח"ל, בספר מסילת ישרים ובמאמר "דרך חכמה", ואת הדרכים להגיע לכך בדורנו (פרק ב' אות ד'):

"כי ענין חובתנו הוא כל המעשים הטובים וכל המדות הטובות וכן כל האמונות האמיתיות ועיקר הכל ההשגה האמיתית, כפי חוק האדם, בשלמות הבורא ית' ובהנהגתו ובדרכיו הישרים, שהוא מנהיג בהם את בריותיו. אבל כל התכלית הזו של המעשים הטובים ודאי שלא יבאו לשלמותם כי אם בטוהר-הכונה, אלא שגם הלימוד והעיון בדברים האלהיים, אם יהי' כדי להשקיט צמאון נפשו המשכלת, שמשתוקקת לדעת דברים גדולים, לא יבא לתכלית כלל, כי אם תהיה מגמתו לעשות נחת-רוח ליוצרו, שהוא ית' ציוה אותנו בחסדו ורחמיו להשלימו בשלמות הגדולה הזו של השגת ידיעתו ית'".

בהקשר זה מבאר הרב זצ"ל במקום אחר מדוע כינו חכמים את לימוד פנימיות התורה והאמונה "טיול"

("מאורות הראיה" שבועות עמ' רנ"ג):

"וענין הטיול הוא לסמן דבר שהוא תכלית מצד עצמו, להבדיל תנועה זו מתנועה של

הליכה בדרך שאינה כי אם הכנה. ע"כ נקראת התורה דרך, שהיא המביאה לזו התכלית

העליונה, אבל הטיול הוא מצד עצמו עונג ותכלית.

ע"כ נקרא בלשון חז"ל המתעסק בסודות התורה 'מטייל בפרדס' (רמב"ם הלכ' יסודי התורה ד' י"ג), כי העסק בגופי הלכות תכליתו לבא אל המעשה. ע"כ אמרו חז"ל (עירובין נ"ד ע"ב): "והולכי על דרך שיחוי' (שופטים ה' י) אלו בעלי תלמוד שכל שיחתן דברי תורה", שהם הולכים על דרך לבא אל המטרה של ידיעת המעשה, **משא"כ העסק ברזי תורה שההשגה והעיון הם עצם התכלית, ע"כ נקרא טיול"**

הרב קוק זצ"ל האמין שלדורנו יש פוטנציאל עצום ויכולות ייחודיות, ועל כן נראה שניתן להציב בפניו את האתגר של לימוד אמונה "לשמה". אמנם אין להתעלם מכך שבדורנו קיים גם צורך בסיסי בלימוד האמונה לשם חיזוק האמונה ולשם גיבוש השקפת העולם האמונית, ולביסוס האמונה ע"י חיזוק החוויה האמונית שבלב, אך מאידך יש ציבור רחב שבאפשרותו להתקדם בהדרגה גם למדרגה של לימוד האמונה "לשמה", ולפתוח שערים ללימוד תחומים נוספים שבהם הלימוד הוא מטרה עצמית ולא אמצעי.

- הסבר/י מהי מטרת לימוד האמונה?
- כיצד השפיע הרב קוק זצ"ל על מעמדו של לימוד האמונה בדורנו?
- מהו לימוד אמונה "לשמה"? ומה ההבדל בין לימוד האמונה שהוא בבחינת אמצעי ובין לימוד שהוא בבחינת התכלית בעצמה?

מקורות נוספים לעיון: "מוסר אביך" פרק ב' אות ד', מעמ' מ"ג עד מ"ט